

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата економічних наук, доцента Карп Вікторії Сергіївни
на дисертаційну роботу Макарчук Катерини Олексіївни
на тему: «Розвиток транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії
(на прикладі Японії, Китаю, Республіки Корея)», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за
спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами

Сучасний етап розвитку світової економіки в умовах глобалізації характеризується посиленням лібералізації національних економік, торгівлі, інформатизації, сприяє створенню сприятливих умов для діяльності ТНК у транснаціональному бізнесі. Транснаціональні корпорації, виступаючи ключовою ланкою у розвитку міжнародних економічних зв'язків і відносин у процесі розширення і поглиблення виробничих зв'язків між компаніями різних країн, здійснюють різноспрямований вплив на функціонування світового господарства. Ефективна діяльність транснаціональних корпорацій дозволяє їм збільшувати інвестиційні та фінансові потоки, розповсюджувати принципи і методи ефективного менеджменту, впроваджувати інноваційні продукти і технології, сприяти зростанню міжнародної конкурентоздатності приймаючих країн.

Використовуючи міжнародний досвід, східноазійські бізнес-структури забезпечують тісний зв'язок механізмів своєї діяльності з закордонними ТНК, стаючи їх рівноцінними партнерами, а також позитивно впливаючи на інтеграцію своїх країн до світової спільноти і прискоренню темпів їх економічного зростання.

Зазначене зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи та важливість поставлених завдань. Поглиблення теоретико-методичних засад дослідження розвитку транснаціонального бізнесу у системі світового господарства та обґрунтування концепт-моделі входження ТНК країн Східної Азії у глобальне бізнес-середовище, що є метою дисертаційного дослідження К.О. Макаrchук, має важливе наукове та практичне значення.

Актуальність роботи підтверджується її зв'язком з науковими дослідженнями Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Дисертація є складовою науково-дослідної теми: «Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин» (номер державної реєстрації – 0116U001990).

Ступінь обґрунтованості, достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

Наукові положення, які знайшли своє відображення у дисертації, достатньо повно досліджені та обґрунтовані, що підтверджено структурною побудовою та змістом дисертаційної роботи. Аргументованість, достовірність та обґрунтованість висновків і рекомендацій визначається сукупністю викладених наукових результатів, що базуються на глибокому аналізі фахової літератури, у тому числі праць зарубіжних науковців, фактологічного матеріалу, статистичних даних.

У процесі виконання дисертаційної роботи автором опрацьовано значну кількість наукової літератури за темою дисертації, статистичних звітів. Інформаційною та статистичною базами дисертаційної роботи є монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних економістів; офіційні статистичні та аналітичні матеріали міжнародних організацій (МВФ, СОТ, ОЕСР); матеріали Національного бюро статистики Китаю; матеріали Міністерства торгівлі Китайської Народної Республіки; статистичні матеріали Міністерства закордонних справ Японії. Це дозволило автору

отримати суттєві результати у теоретичних та практичних підходах розвитку транснаціонального бізнесу у глобальному економічному середовищі та зробити самостійні висновки і сформулювати рекомендації.

Науковим положенням, висновкам і рекомендаціям поданої на захист дисертації притаманний високий рівень обґрунтованості, що підтверджується вдало використаним системним підходом до застосування сучасних методів наукових досліджень у роботі.

Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг рукопису дисертації становить 209 сторінок. Список використаних джерел містить 229 найменувань. У першому розділі «Теоретико-методичні засади дослідження розвитку транснаціонального бізнесу у системі світового господарства» досліджено наукові засади формування та еволюцію формування та розвитку процесів транснаціоналізації в системі світового господарства. Визначено концептуальні підходи дослідження впливу транснаціонального конструкту на розвиток національних економік країн світу у глобальній економічній системі, обґрунтовано методичні засади дослідження розвитку транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії у глобальному економічному просторі. Другий розділ «Детермінанти розвитку транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії» містить передумови та специфіку формування транснаціонального характеру економік країн Східної Азії у системі світового господарства. Проведено PEST-аналіз умов здійснення транснаціонального бізнесу на ринках Східної Азії з виокремленням ключових факторів впливу на нього в умовах трансформаційних змін глобального економічного середовища, визначено детермінанти розвитку транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії у сучасній системі світогосподарських зв'язків. У третьому розділі дисертації «Перспективи розвитку транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії в умовах глобального бізнес-середовища», автор проводить багатофакторну

оцінку національних пріоритетів та особливостей розвитку транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії в умовах трансформації світової економіки з подальшим визначенням перспектив позиціонування східноазійських ТНК у глобальному економічному просторі та пропонує концепт-модель входження ТНК Східної Азії у глобальне бізнес-середовище.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, авторефератом Макарчук Катерини Олексіївни дозволяє зробити висновок, що тема дисертації, окреслена мета та поставлені автором завдання повністю реалізовані в процесі дослідження, результати якого відображені у роботі, а також в узагальненому вигляді сформульовані у висновках, що виносяться на захист. Все вищевикладене свідчить про послідовність викладу матеріалу і логічність дослідження. Як теоретико-методичні положення, так і прикладні висновки й рекомендації автора характеризуються науковою новизною, відображають його внесок у досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи в цілому науково-теоретичний та практичний доробок Макарчук Катерини Олексіївни, в опанованій дисертаційній роботі виокремимо ряд положень, які містять елементи наукової новизни.

Зокрема, автором удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження авторським уточненням терміну «транснаціональний бізнес», який, на відміну від існуючих, пропонується трактувати як підприємницьку діяльність інтегрованих транснаціональних структур, орієнтовану на обслуговування та реалізацію інтересів власників капіталу, яка має на меті контроль виробництва з урахуванням оптимального поєднання системи конкурентних переваг країн базування та країн-реципієнтів, координацію і споживання світових фінансових ресурсів та регулювання економічних

процесів глобального масштабу в умовах поляризації світової економічної системи. (п. 1.1. стор. 31).

У ході дослідження розвинуто концептуально-теоретичні засади визначення факторів транснаціоналізації бізнесу в країнах Східної Азії, які обумовлюють стратегію транснаціоналізації компаній та виходу їх на міжнародні ринки, а саме: ендогенних – умови ведення бізнесу в країні-базування, її політична конфігурація впливають як фактори виштовхування компаній на міжнародні ринки, а також як фактори тяжіння іноземних компаній на національний ринок; екзогенних, що є факторами зовнішнього середовища, які доволі складні в оцінці, оскільки стратегія прийняття рішення щодо початку процесу транснаціоналізації бізнесу значно залежить від сфери діяльності компанії, її економічної «сили» та інших факторів, які носять не економічний характер (стор. 117-119).

Автором обґрунтовано науково-методичний підхід до оцінки рівня транснаціоналізації бізнес-діяльності в країнах Східної Азії на основні розрахунку показників транснаціоналізації інвестицій, торгівлі та зайнятості, що скориговані за індексом величини міжнародних компаній, який дозволяє оцінити вплив вже існуючого в країні міжнародного бізнесу на процеси транснаціоналізації країни в умовах трансформації глобального економічного середовища (стор. 97-116).

У роботі дисертантом удосконалено науково-методичний інструментарій, а саме побудовано CAGE-модель, що на основі оцінки кількісних характеристик та якісних вимірників культурних, адміністративних, географічних та економічних складових дозволило провести парний компаративістський аналіз «віддаленості» чи близькості країн - основних партнерів для компаній Східної Азії та сформувати систему факторів впливу на транснаціоналізацію бізнесу в країнах Східної Азії, прийняття рішень щодо транснаціоналізаційних стратегій регіональних компаній, а також визначити перспективні ринки для східноазійських ТНК у глобальному економічному середовищі. Проведений компаративістський

аналіз довів, що процес транснаціоналізації міжнародного бізнесу у країнах Східної Азії відбувається за рахунок економічної близькості країн-партнерів, що є основною детермінантою розвитку, в той час, як інші фактори, такі як географічна, культурна та політична дистанції відіграють роль підтримуючих детермінант, що обумовлено подальшим розвитком глобалізаційних процесів у світі (стор. 119-127).

Автором розроблено концепт-модель входження ТНК країн Східної Азії у глобальне бізнес-середовище, елементами якої є економічні та технологічні складові підвищення конкурентоспроможності та стимулювання конкурентних переваг східноазійських ТНК, що включає авторські розрахунки факторів впливу та реорганізацію на базі ІТ-технологій та орієнтування на якість, швидкість у прийнятті основних рішень, конвергенцію, еволюційні інновації та такі заходи здійснення як агресивне інвестування, плани розвитку та довготривалу перспективу, внутрішню та зовнішню конкурентну кооперацію, значне матеріальне стимулювання та фокусування на технологіях у взаємозалежності з трансформаційними проявами глобалізації, багатопланової регіоналізації та глобальної конкуренції (стор. 167-171).

У ході дослідження обґрунтовано концептуально-стратегічні засади взаємодоповнення національного та глобального рівнів бізнес-діяльності корпорацій на основі багатофакторного аналізу національних пріоритетів та особливостей розвитку транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії, який показав, що найбільш вагомими індикаторами впливу на розвиток системи транснаціонального бізнесу в Японії, Республіці Корея та Китаї є: тарифна ставка; доля імпорту, що не обкладається митом у загальному обсязі; основні тарифи; переважаюча маржа на цільових ринках; час, необхідний для здійснення імпорту: прикордонні процедури; витрати при імпорті: прикордонні процедури; якість залізничної інфраструктури; індекс розвитку мережі лінійного судноплавства; індекс якості доріг; використання Інтернету при транзакціях «бізнес для споживача»; рівень культурної

інтеграції; реєстрація власності; оподаткування; забезпечення виконання контрактів; щорічний приплив ПІІ; прямі іноземні інвестиції, загальний обсяг; кількість транскордонних ТНК; обсяг перспективних ПІІ проектів; кількість проектів, що є об'єктами ПІІ; кількість оприлюднених проектів з ПІІ; кількість перспективних ПІІ проектів та визначено фактори, що мають найбільший вплив на формування системи транснаціонального бізнесу за досліджуваними країнами: інвестиційний клімат, розвиток дорожньої інфраструктури, інформаційно-технологічний розвиток, розвиток національної бізнес-системи, розвиток торговельної системи, культурна інтеграція (стор. 147-165).

Детальне вивчення розвитку транснаціонального бізнесу в країнах Східної Азії (на прикладі Японії, Китаю, Республіки Корея) дозволило автору зробити обґрунтовані та самостійні висновки та пропозиції.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів роботи

Отримані результати вказують на теоретичну цінність роботи як основи для подальших досліджень у сфері розвитку транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії (на прикладі Японії, Китаю, Республіки Корея).

Практична значущість дисертації полягає в тому, що викладені автором у роботі теоретичні положення та практичні рекомендації забезпечують основу для подальших досліджень впливу процесів транснаціоналізації на розвиток світового господарства й можуть бути використані при розробці стратегій завоювання зовнішніх ринків. Основні результати дисертаційної роботи доведено до рівня концептуальних положень, стратегічних напрямів, механізмів, заходів і пропозицій та використано в практиці транснаціонального бізнесу. Практичне значення авторських рекомендацій і підходів підтверджується їх апробацією на конференціях та семінарах, де вони отримали схвальну оцінку. Теоретико-методичні результати дисертаційного дослідження були використані під час організації начального

процесу на факультеті міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Науково-практичні рекомендації автора знайшли відображення у діяльності Департаменту міжнародного співробітництва Харківської міської ради та ТОВ «Антипюр2007».

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Отримані нові наукові положення дисертаційної роботи Макарчук К.О., висновки і рекомендації повною мірою висвітлені автором у 13 наукових працях, в яких особисто автору належить 4,2 д.а, в тому числі: 6 статей у спеціалізованих фахових виданнях, зокрема наукометричних (у тому числі 1 стаття у закордонному періодичному виданні), 7 - в інших виданнях. Зміст автореферату відповідає темі, предмету та результатам дисертаційної роботи. Автореферат та дисертація оформлені відповідно до вимог. Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень та рекомендацій відзначається логічністю і доступністю сприйняття.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Високо оцінюючи теоретичні та практичні результати дослідження Макарчук К.О., водночас, не можна залишити поза увагою низку дискусійних положень та зауважень.

1. У роботі автор систематизує позитивні та негативні риси процесу транснаціоналізації у розвитку сучасного світового господарства на прикладі окремих національних економік (додаток А). Однак, автором наводяться лише загальні наслідки без розподілу, наприклад, за країнами базування ТНК та країнами розміщена філій ТНК, або рівнем розвитку країн. Але ж існує різниця між наслідками для окремих груп країн. Так, забруднення

навколишнього середовища та відтік капіталу є негативною рисою, однак відноситься до наслідків для країн, що розвиваються, а посилення ролі держави в міжнародному просторі – позитивний наслідок для країни-базування ТНК – розвинених країн.

2. Потребує більш розгорнутої аргументації авторське бачення визначення терміну «транснаціональний бізнес» (стор. 31). Зазначається, що трактування автором даного терміну відрізняється від існуючих, однак з тексту дисертації не чітко зрозуміло відмінності авторського підходу через відсутність наведення визначень даного поняття іншими науковцями. Також, з огляду на те, що і транснаціональний, і міжнародний бізнес є сферою концептуальних засад реалізації міжнародних економічних відносин, на наш погляд, доцільно було б запропонувати класифікаційну модель існуючих підходів на основі виділення факторних ознак, що підвищило би теоретичну цінність роботи.

3. Обґрунтування автором концептуально-стратегічних засад взаємодоповнення національного та глобального рівнів діяльності східноазійських ТНК (стор. 139-147) з урахуванням результатів багатофакторного аналізу та виокремленням факторів розвитку транснаціонального бізнесу в країнах Східної Азії, зокрема інвестиційного, інфраструктурного, інформаційно-технологічного, бізнес-системного, торговельного і фактору культурної інтеграції (стор. 164-165), мало б вищий ступінь доказовості та більш практичне значення, якби було доповнено конкретними інструментами їх реалізації на національному та міждержавному рівнях у межах пріоритетних напрямів подальшого розвитку транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії в умовах трансформації світової економіки.

4. Позитивно оцінюючи запропонований авторський методичний підхід побудови CAGE-моделі (стор. 120-122) на основі оцінки кількісних та якісних характеристик культурних, адміністративних, географічних та економічних складових, що дав можливість провести парний

компаративістський аналіз «віддаленості» країн - основних партнерів для східноазійських компаній та сформуванню системи факторів впливу на транснаціоналізацію бізнесу в країнах Східної Азії (стор. 122-127), слід зауважити, що в дисертаційній роботі недостатньо чітко вказано завдання його застосування, а також немає розгорнутого обґрунтування критеріїв прийняття рішень щодо транснаціоналізаційних стратегій регіональних компаній.

5. Автор виявляє суперечливі явища та несумісні (для європейської бізнес-системи) характеристики в транснаціональному бізнесі країн Східної Азії, а саме: швидкість управлінських процесів; вузька спеціалізація та відповідна конкурентоспроможність у ключових галузях при одночасній диверсифікації бізнесу, що має вертикальний тип інтеграції; ефективне комбінування та об'єднання американської та японської системи управління, які вважались несумісними (стор. 166-167). На мій погляд, автор уникає пояснення причин такого стану. Треба було б більш чітко окреслити своє наукове бачення даної проблеми та шляхи її вирішення.

6. Дисертант доцільно звертає увагу на питання необхідності стимулювання конкурентних переваг східноазійських ТНК та акцентує увагу на врахуванні економічних та технологічних складових підвищення конкурентоспроможності (стор. 169-170). Зокрема, автором запропоновано концепт-модель входження ТНК країн Східної Азії у глобальне бізнес-середовище (стор. 168), проте у розробленій автором концепт-моделі виправданим було б визначення системи державного регулювання як чинника формування конкурентоспроможності країн. На нашу думку, робота значно б виграла від розширення переліку запропонованих заходів та механізмів забезпечення конкурентоспроможності, зокрема в розрізі її ключових складових.

У роботі є певні редакційні упущення, неузгодження та неточності, у деяких випадках текст носить описовий характер, загально відомі положення тощо. Мають місце занадто стислі, “оглядові” місця, що не розкривають суті

розглянутих проблем. Представляється, що ці та інші недоліки обумовлені складністю та широтою проблеми, її нерозривним зв'язком з іншими процесами трансформації економіки.

Зазначені дискусійні положення і зауваження мають рекомендаційний характер, не впливають на загальну високу позитивну оцінку роботи і свідчать про значні можливості, закладені у роботі, для подальших наукових досліджень дисертанта.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота Макарчук Катерини Олексіївни на тему: «Розвиток транснаціонального бізнесу у країнах Східної Азії (на прикладі Японії, Китаю, Республіки Корея)», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії), є актуальним науковим дослідженням, має завершений характер. Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження.

Дослідження є самостійною фаховою роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у підсумку вирішують важливе наукове завдання – поглиблення теоретико-методичних засад дослідження розвитку транснаціонального бізнесу у системі світового господарства та обґрунтування концепт-моделі входження ТНК країн Східної Азії у глобальне бізнес-середовище. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни.

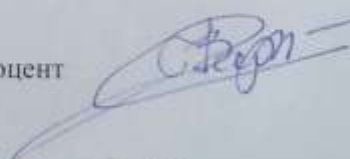
Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. Автореферат відповідає змісту дисертації, а наукові праці розкривають її основні положення.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Макарчук Катерини Олексіївни на тему: «Розвиток транснаціонального

бізнесу у країнах Східної Азії (на прикладі Японії, Китаю, Республіки Корея)» відповідає нормативним вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 чинного «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., зі змінами та доповненнями, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів від 19.08.2015 р., а її автор Макаруч Катерина Олексіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

Доцент кафедри міжнародного бізнесу
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
кандидат економічних наук, доцент

 Карп В.С.

ПІДПИС ЗАСВІДОЧУЮ
ВЧЕННИЙ СЕКРЕТАР НДЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
15.08.2016р.

